

A pofon

Furcsa ember volt az öreg Söröss Feri bácsi, magának való, mogorva ember. Szinte érthetetlen, hogy miért nevezte az egész környék Feri bácsinak, helyett hogy Söröss Ferenc-nek szólították volna, mert bizony az öreg senkinek sem szolgáltatott jogcímet az efféle bizalmaskodásra. Ritka ember volt a faluban, beleértve családját is, aki eldicsekedhetett azzal, hogy Söröss Ferenc egy-két jó szót szőtt volna hozzá. A kemény, irgalmatlan élet arra tanította, hogy a legjobb kísérő nélkül botladozni a maga útján.

Küszködött egész életében, míg összekuporgatta azt a pár holdacs-kát, ami most a kenyeret szolgáltatta a családnak. Leginkább egyedül küszködött. Valahányszor keményebbet ütött rajta az élet a kelleténél, egy fokkal mindig jobban magába húzódott, mogorvább és hallgatagabb lett. Az első házassága is szerencsétlen volt. Meddő asszonyt vett feleségül, aki azonfelül lyukasmarkú is volt. Az öreg túrte egy ideig, de amikor már arra került a sor, hogy jó volna földet eladni, az asztalra csapott. Az asszony elhagyta és Söröss Ferenc még jobban egyedül maradt.

Azóta mintha megállt volna az élete. A vagyon ezután sem gyarapodott, pedig Söröss Ferenc keménykezű, do'gos ember volt. Amikor deresedő fejjel nem bírta tovább ezt a kutyának való magányos életet, hosszú fontolgatás után másodszor is megnősült. Magához képest fiatal asszonyt hozott a házhoz, de valahogy nem tudott mellette úgy felmelegedni mint az elsővel. Az új asszony pedig tartott tőle és esemény-számba ment ha nevéen merte szólítani. A korkülönbség miatt-e vagy más okból, ki tudja?

Az öreg néha azon kapta rajta magát, hogy még mindig az első asszonyra gondol. Eleinte féltékeny is volt a fiatal asszonykára; árgus szemekkel figyelte minden mozdulatát. Attól félt, hogy deresedő fejével nem tudja lekötni a fiatal, egészséges asszonyt. Annus azonban semmi olyat nem tett, ami gyanúra adott volna okot. Mikor azután Juliska megszületett, az öreg végleg megnyugodott. Szerette a gyereket, úgy, ahogyan csak az ilyen kései jövevényt szokták szeretni. De hogy is ne szerette volna azt az aranyhajú csöppséget, amely — talán egyedül az egész faluban, — egy szikrányi tiszteletet sem mutatott Söröss Ferenc zord, borostás ábrázata iránt. Úgy érezte, hogy a gyerek által közelebb került Annushoz is. De erről nem szólt semmit és nem is mutatta, csak szokása szerint, önmagában nyugtázta, mint élete többi megtörtént dolgait.

A gyerek miatt fogott ebbe az új munkába is. Azelőtt soha sem dolgozott szőlőt, de most sokat akart keresni, mert érezte, hogy már nem sokáig bírja. Kiszívta belőle az erőt a háború.

Amint a gyerek nőtt, úgy fogyott, rohamosan Söröss Ferenc ereje. Mintha valami varázscsatornán folyt volna át az ő ereje abba a fiatal, fejlődő testbe.

Józsival, a szintén egylovas szomszédjával fogott össze. Már hatodik éve, hogy együtt dolgozzák a szőlőt. Nem volt közöttük soha egy rossz szó sem, és most...

Egész éjjel nem aludt. Gondolkozott. Szinte percenként csikordult meg alatta az öreg díván, ahogy forgott, izgett mozgott. A kezét mintha tűz égette volna és idegesen rándult egyet, valahányszor eszébe jutott a tegnapi este...

Embert ütött meg, felnőtt, komoly embert. Azt ütötte meg, akivel hat évig együtt veritékezett. És mindezt amiatt a néhány kosár gyümölcs miatt, amit tudta nélkül kivitt a piacra, ha igaz, mert az sem biztos.

Annus sem aludt. Tágranyílt szemekkel bámult a sötétbe és hallgatta a díván nyikorgását. Magában fontolgatta, hogy mi történhetett. Kérdezősködni nem mert. Még soha sem volt hozzá goromba az ura de azért mégis tartózkodó, szinte félelemmel vegyes tiszteletet érzett iránta. Gyereknek érezte magát mellette, és attól félt, hogy ha megszólal, olyat talál mondani, ami elárulja tapasztalatlanságát. Pedig Annus azt szerette volna, ha az ura legalább megközelítőleg magához egyenlőnek fogadja el. Hiszen szerette ezt a megviselt, fáradó, szőfukar embert és minden tudásával és érzésével azon igyekezett, hogy elviselhetővé tegye számára a kemény, kíméletlen életet. De most jobbnak látta ha hallgat és megvárja míg az ura magától megszólal.

Már az este észrevett valamit. Először arra gondolt, hogy talán Péter, a szövetkezeti elnök beszélt megint az urával. Már régen kerülgetik őtet is, meg a Józsit is, a társát, a szövetkezetbeliek, mert mindkettőjüket dolgooskező, jóesű embernek tartja az egész falu, és szeretnék maguk között látni. Már egy hónapja ott fekszik a belépési nyilatkozat az asztalfiókban, de az öreg csak nem tudja magát véglegesen rászánni, hogy belépjen a szövetkezetbe. Hogy miért, azt Annus nem tudta, mert abból a néhány kurta szóból, amit az ura mondott, nemigen lehetett kiokosodni.

Később azonban elvetette ezt a gondolatot. Valami súlyos dolognak kellett történnie, hogy az ura ennyire vívódik. Érezte hogy egyre jobban erőt vesz rajta a nyugtalanság, a félelem, valami határozatlan veszedelemtől, amely itt ólálkodik az ajtó előtt és fel akarja borítani a kis család nyugalját.

A falióra zengve elütötte az öt órát. Künn már kivirradt a vasárnapi reggel, és Annus jólesően nyujtózkodott egyet arra a gondolatra, hogy ma egy kicsit tovább lustálkódhat.

Az öreg felült. Teste alatt minden ízében recsegett, ropogott az öreg díván. Lassan, szinte gondolkodva dugta lábait a papucsába, azután felállt és óvatosan, hogy fel ne ébressze az asszonyt meg a gyereket, kiment a konyhába.

Annusnak eszébe jutott, hogy az este kikészítette neki a tiszta vasalt inget, úgy ahogy már hosszú esztendőök óta minden vasárnap, de nem szólt.

Az öreg vizet öntött a mosdótálba, és előbb két kézzel beletámaszkodott a hideg vízbe, azután lassan, megfontoltan mosdani kezdett. Fáradtnak, összetörtnek érezte magát az álmatlan éjszaka után. Sokkal fáradtabbnak mint eddig bármikor. A hideg víz nagyon jól esett neki.

Amikor kész lett, ismét halkán, hogy az alvókat fel ne ébressze, kinyitotta a konyhaajtót. Az őszi reggel illatos hideg levegővel fogadta. Megborzongott. Félretolta a kapun a reteszt, és kiment az utcára. Az utca is csendes volt, kihalt, mintha a hosszú, egyenes házsorok is aludnának. Sehol senki. Megszokta, hogy minden reggel, mielőtt munkához látna, kiáll egy pár percre az utcára »megnézni, mi van a világban« — ahogy szokta mondani. De most nem azért ment ki.

Józsihoz akart elmenni. Valahogy kimagyarázkodni, kibékülni, vagy ha kell még meg is alázkodni. Csak ez a szörnyűség valahogy elintéződjön. Félt a falu szájától, de még jobban attól, hogy Józsi cserben hagyja. Attól, hogy egyedül marad.

Elindult a szomszéd felé. Amikor a kapuhoz ért, megállt. Még tusakodott magában. Vajjon bemenjen-e, hogyan is kezdje... Végül mégis rászánta magát és bezörgetett. Hátulról, az udvar mélyéről szólalt meg egy hang:

— Ki az? Ki zörög? — ugyanakkor közeledő lépések hallatszottak az udvar tégláin.

Az öreg várt egy kicsit, azután megszólalt.

— Én vagyok Józsi. Eressz be.

— Mit akar?

— Beszélni szeretnék veled.

— Nincs nekem magával mit beszélni. Jobb lesz ha elmegy. Ne csináljunk kis bajból nagyot — hallatszott a kapu mögül a válasz, majd a távolodó léptek. A bentlévő szemmeláthatólag befejezettnek tekintette a beszélgetést.

Az öreg szinte összecsuklott. Keze tehetetlenül csüngött az oldalán, feje a mellére hanyatlott, és lassan, szinte vonszolva önmagát, elindult hazafelé. Halkan betette maga után a kaput és hátra ment a marhastállóba.

Villát fogott, hogy kitisztogasson a tehén alól, de olyan gyengeség fogta el, hogy le kellett ülnie.

Már jóideje ült, amikor Anna benyitott. Sajtárt és kisszéket hozott, fejni jött. Az öreg kivette mind a kettőt a kezéből, és leült fejni. Amikor kedvezni akart az asszonynak, mindig megfejt helyette. Neki nem esett nehezére, az asszony pedig nem szeretett fejni. Most is kedvezni akart neki. Valami szánalom szánta meg eziránt a fiatal asszony iránt, aki a sorsát az ő zord, barátságtalan életéhez kötötte. Adósnak érezte magát Söröss Ferenc.

De nem ment most a fejés sem. Az elernyedtt ujjak közül kisiklott a tehén tőgye, anélkül hogy a sajtárba egy csepp tej is csurrant volna. A tehén is mintha megérezte volna, hogy valami nincs rendjén, elkezdett fészkelődni. Az öreg ült egy pillanatig és tanácstalanul bámult maga elé, azután hirtelen felkelt, attól félve, hogy Annus valamit észrevesz. Vissza adta neki a sajtárt.

— Nesze csináld, én inkább átmegek és kiganézek a ló alól. Annus nem szólt semmit, csak utána nézett, és ahogy a bizonytalan járású, megrokkant embert nézte, még nagyobbra nőtt benne a félelem.

A ló körül sem ment a munka. Az öreg immel-ámmal kitakarított alóla, azután leült az abrakosládára és gondolatokba merült.

Megdöbbenve állapította meg, hogy az utóbbi időben egyre jobban erőt vesz rajta a gyengeség. Nem tudta, mi lehet. Megbetegedett volna, vagy a háborús szenvedések most bosszulják meg magukat? Félelem fogta el arra a gondolatra, hogy nem tud majd dolgozni. Mi lesz Annával meg a gyerekekkel? Kár volt a multkor olyan büszkén kiadni az útját Péternek, amikor a szövetkezetbe hívta. Akkor még abban bízott, hogy Józival ketten mégis többet keresnek majd, mintha a szövetkezetbe lépne.

A gyerek. Csak a gyerek miatt akarta annyira a keresetet. Boldog, nyugodt, megelégedett életet akart a gyerekeknek. Olyat, amilyen neki sohasem volt. És most nincs semmi, se szövetkezet, se Józsi, csak ez az ő két reszketni kezdő, reumás, kidolgozott keze. Most egyedül maradt. Végleg egyedül.

A kezeügyében egy kötőfék volt a láda szélén elvetve. Azt babrálta húzogatta.

— Ez volna talán a legokosabb, — gondolta — véget vetni mindennek, a kínlódásnak, a magányosságnak. Annus a 4 hold földdel majd talál magához való férjet. Fiatal még. Csak a gyerek ne volna. Egyedül volt az egész életében, jobb lett volna továbbra is egyedül maradni. Mennyivel könnyebb volna most. Az ilyen után, aki nem életre való, nem kérdez senki. Még a kutya se vonít utána az udvarban. Mikor senkije sincsen.

Ilyen az élet — gondolta — és nem is fáj neki, hogy vannak a világon emberek, akik számára az élet szebb, jobb, melegebb...

Hirtelen az jutott eszébe, hogyan akasztott fel a fronton a szakaszbeli cigány egy szökevényt. Mert a kapitány úr úgy döntött, hogy kár az ilyennek a golyó. — Hangosan fölnevetett. — Milyen szép pirosarcú gyerek volt. Úgy rimáncodott a századparancsnoknak, hogy kegyelmezzzen neki, hiszen csak a gyereket akarta látni, aki azalatt született amíg ő oda volt. Azután visszajött volna. És nem tudta elhinni az utolsó pillanatig, hogy tényleg fölakasztják. Azután olyan nevetségesen kalimpált a kötélén. Ó, Söröss Ferenc akkor hányingert kapott... de ez már régen volt...

Fölkelt a ládáról és a gerenda alá lépett. A fehérre meszelt gerendából egy fekete kampósszög állt ki. Földobta a kötőféket, megigazitotta, azután ránehezedett. Megpróbálta hogy elég erős-e.

Így csinálta a cigány is akkor — villant ismét eszébe. A sarokban egy kispad állt. Odahúzta a gerenda alá és fölállt rá.

— Ha valaki most látna, azt gondolná hogy tényleg fel akarom magam akasztani — gondolta — pedig talán tényleg az volna a legokosabb. Lelépett a padról és lassan gondolkodva, szinte öntudatlanul, csomózni kezdte a hurkot...

Arra fordult meg, hogy az istállóban hirtelen világos lett. Annus állt az ajtóban. A fején hátracsúszott a kendő a fejestől, kezét a mellére szorította és úgy állt ott a reggeli nap verőfényében, a vékony ruhából kidagadó erős, egészséges testével, mint valami sötét anyagból faragott gyönyörű szobor.

— Istenem — szólalt meg halkán... Istenem... Feri...

Az öreg mintha most ébredt volna fel. A padot nézte és a kötelet, és lassan, székenkezdve elfordította a fejét. Anna közelebb jött. Tejszagú, meleg kezével lassan, óvatosan, mint valami csodatevő doktor, végig simított férje homlokán...

— Keresik... — pihegte alig hallhatóan. — Itt vannak...

Az öreg összerezent. — Ki keres?

— A Péter meg az öreg Balla... azt mondják... eljöttek mégegyszer beszélgetni.

Söröss Ferenc úgy érezte, mintha valami langyos, kellemes meleg öntené el a testét. Megfogta a homlokát simító kezét és lassan, gyengéden magához vonta az asszonyt...

Amikor kiment a vendégek elé, Annus még utána szólt:

— Az a papíros... kedves... ott van az asztalfiókban. — S a hangja bűgött, mint a harangok szava.

Acs József rajza